

ΚΕΤΕΒΕ

ISBN: 978-625-5695-19-2

© 2018 Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.

ketebe.com

Ketebe Yayınları: 1553

İnceleme

Yayın Yönetmeni

Furkan Çalışkan

Yayın Hazırlayan

Dürdane Tekin

Düzeltili

Zeynep Ekşi

Kapak

Harun Tan

Mizanpaj

Özkan Kaya

1. BASKI

Eylül 2026
İstanbul

Ketebe Yayınları

Sertifika No: 49619

Maltepe Mahallesi Fetih Caddesi

No: 6 Dk: 2

Topkapı 34010 İstanbul

Tel: 212 612 29 30

e-mail: ketebe@ketebe.com

Baskı ve Cilt

Sertifika No: 47939

My Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Yılanlı Ayazma Sk.

No: 8/F Zeytinburnu / İstanbul

Tel: 0212 674 85 28

© Özgün adı *Routledge Handbook of Research Methods in Military Studies* olan bu kitabın Türkçe hakkı Taylor&Francis Group (Routledge) ile anlaşmalı olarak Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.'ye aittir. İzinsiz yayımlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Routledge Askerî Çalışmalarda Araştırma Yöntemleri El Kitabı

Editörler:

JOSEPH SOETERS, PATRICIA M. SHIELDS
ve SEBASTIAAN RIETJENS

Çevirmenler:

BARIŞ ATEŞ, ADEM BAŞPINAR, CEMİL SAĞLAM,
ESRA ECEM ŞAHİN, MUSTAFA YÜCEHAN AKAL,
ENİS DUMAN

KETEBE

Joseph Soeters

Hollanda Savunma Akademisi Askerî Çalışmalar Fakültesi'nde Yönetim ve Organizasyon Çalışmaları Kürsüsü'nde görev yapmıştır. Aynı zamanda Tilburg Üniversitesi'nde yarı zamanlı örgüt sosyolojisi profesörü olarak çalışmıştır.

Patricia M. Shields

Teksas Eyalet Üniversitesi'nden emekli Siyaset Bilimi Profesörüdür. 35 yılı aşkın bir süredir askerî çalışmalar alanında çalışmaktadır. 2001-2025 arasında *Armed Forces & Society* dergisinin editörlüğünü yürütmüştür.

Sebastiaan Rietjens

Hollanda Savunma Akademisi'nde doçent ve Hollanda Ordusu'nda yedek binbaşı olarak görev yapmaktadır. Askerî operasyonlar alanında kapsamlı saha çalışmalarında bulunmuş ve bu doğrultuda uluslararası dergi ve kitaplarda yayınlar yapmıştır.

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ.....	8
TABLolar LİSTESİ.....	9
ÖNSÖZ	11
TÜRKÇE BASKIYA ÖNSÖZ.....	13
TAKDİM	15

BİRİNCİ BÖLÜM

BAŞLAMAK VE BAĞLAMI GÖRMEK

1	GİRİŞ	19
2	SAHAYA ERİŞİM SAĞLAMAK: İÇERİDEN VE DIŞARIDAN BAKIŞ	27
3	AYNI ZEMİNDE BULUŞMAK: TEORİ ODAKLI AKADEMİSYENLER, PRAGMATİK ASKERİ MÜŞTERİLERLE NASIL DAHA İYİ İLETİŞİM KURABİLİR?	41
4	DÜŞÜNÜMSELLİK: POTANSİYEL OLARAK “TEHLİKELİ İLİŞKİLER”	55
5	ÇATIŞMA ORTAMLARINDA ASKERİ ARAŞTIRMA YAPMAK.....	71
6	HAREKÂT ALANINDA EV SAHİBİ ÜLKE VATANDAŞLARININ İNCELENMESİ: AFGANİSTAN'DAKİ ZORLUKLAR.....	91

İKİNCİ BÖLÜM NİTEL YÖNTEMLER

7	ASKERİ ALANDA TARİHSEL ARAŞTIRMA.....	111
8	HAZIRDA OLANI KULLANMAK: SAVUNMA TEDARİK ARAŞTIRMALARINDA ARŞİV VERİLERİ.....	127
9	VAKA ÇALIŞMALARINDA SÜREÇ İZLEME	147
10	İÇERİDEN BİRİ OLMAK YA DA GÖZLEMCİ KALMAK?: GAZİ MOTOSİKLETÇİLER İLE KATILIMCI GÖZLEM.....	165
11	DERİNLEMESİNE GÖRÜŞMELER.....	183
12	NİTEL VERİ ANALİZİ: SİVİL-ASKER ETKİLEŞİMİNİN BELİRSİZLİĞİNDE ÖRÜNTÜLERİ GÖRMEK	201
13	GÖRSEL İLETİŞİM ARAŞTIRMALARI VE SAVAŞ.....	219
14	“TÜM KAYNAKLARIN EN TEHLİKELİSİNİ” ARAŞTIRMAK: BEN-ANLATILARI.....	235
15	“YERLİ” TERÖRİZMİ ARAŞTIRMADA İNTERNETİ İRDELEMEK.....	251

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM NİCEL YÖNTEMLER

16	ASKERİ ORTAMLARDA ANKET ARAŞTIRMASI.....	271
17	ASKERİ ARAŞTIRMALARDA ANKET KULLANIMINDA BOYLAMSAL DESEN: YAYGIN ZORLUKLAR VE TEKNİKLER	293
18	ÇOK DÜZEYLİ ANALİZ: ASKERİ ARAŞTIRMALARDA HİYERARŞİK VERİLERİN İNCELENMESİ.....	309
19	ASKERİ ALANDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMA: OPERASYONEL TARZLARIN KARŞILAŞTIRILMASI	325
20	ORDUDA VE ESKİ ASKERLERLE İLGİLİ ÇALIŞMALARDA DENEYSSEL YÖNTEMLER.....	343
21	ÇATIŞMALARIN VERİTABANLARI YOLUYLA AMPİRİK ANALİZİ.....	359
22	ÇATIŞMA VE TERÖRİZM ÇALIŞMALARINDA HESAPLAMALI MODELLEME.....	375

23	BARIŞ OPERASYONLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ: ZORLUKLAR VE BOYUTLAR	393
24	ORDUDA İŞLETME ANALİTİĞİ ARAŞTIRMALARI	411

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SON

25	ASKERÎ ETİK KONUSUNA YENİ BİR YAKLAŞIM	433
26	ASKERÎ ARAŞTIRMALARDA TEORİ İNŞASI	451
27	ASKERÎ ÇALIŞMALARDA PRATİK ARAŞTIRMA YAPMAK VE YAYIN ÜRETMEK	467
	SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA	487
	DİZİN	489

ŞEKİLLER LİSTESİ

- 12.1 Örnek çalışmadan açık kodlamalı bir metin örneği
- 12.2 Temel kültürel özelliklerin ağ gösterimi
- 14.1 Ben-anlatıları örnekleri
- 14.2 Üç metin ögesi
- 14.3 Üç anlatı türü
- 14.4 Otobiyografik yelpaze
- 17.1 Nedensel ilişkinin üç türü
- 18.1 Askerî organizasyonların hiyerarşik yapısı
- 20.1 Ön test-son test kontrol grubu deney tasarımı
- 20.2 Yalnızca son test kontrol grubu deneysel tasarımı
- 21.1 Veri setleri ile çatışmaların ampirik analizinin gelişimi
- 21.2 Ampirik analizde kullanılan istatistiksel yöntemler
- 24.1 İA ve OODA döngüsü
- 24.2 DCGS-A'ya genel bakış
- 27.1 Araştırma süreci modeli

TABLÖLAR LİSTESİ

- 8.1 Temmuz-Aralık 2012 döneminde NATO satın alma emirlerinden bir kesit
- 8.2 Yapılandırılmış veri kaynakları
- 8.3 Yapılandırılmamış veri kaynakları
- 8.4 Diğer tedarik verisi türleri
- 9.1 Benimseme sürecinin üç aşaması
- 9.2 Birleşik Krallık ve Almanya'da AMS benimsenme örüntüleri (2001-2010)
- 10.1 Katılımcı gözlem türleri
- 12.1 Kodlama aileleri ve sivil-asker etkileşim örnekleri
- 12.2 Bağlan vilayetindeki sivil-asker iş birliğinin özelliklerini gösteren veri matrisi
- 16.1 Anket soruları ve ifadelerine örnekler
- 16.2 Yanıt seçenekleri için ortak tanımlayıcılar
- 16.3 Anket maddeleri oluştururken sık karşılaşılan sorunlar ve yararlı ipuçları
- 19.1 Beş vaka ve altı değişkenli en benzer karşılaştırmalı araştırma tasarımı
- 19.2 Beş vaka ve altı değişkenli en farklı karşılaştırmalı araştırma tasarımı
- 24.1. Farklı türdeki kurumlarda ortak İA uygulamaları
- 27.1 Araştırmanın amacı ve kavramsal çerçeveyi eşleştirme
- 27.2 Askerî dergilerde en iyi 20 sıralaması

ÖNSÖZ

Askerî Çalışmalarda Araştırma Yöntemleri El Kitabı, ordunun akademik incelemesindeki boşluğu doldurma arzumuzdan ortaya çıktı. Toplumun sağladığı insan gücü ve diğer kaynaklara dayanan bir kurum olarak ordu, genellikle geleneksel ama birbirinden farklı siyaset bilimi, sosyoloji, antropoloji, tarih, psikoloji, yönetim bilimleri ve ekonomi disiplinlerinden gelen akademisyenler tarafından incelenmektedir. Bu çalışmaların sağladığı bilgi ve akademik birikim zengin bir çeşitlilik sunmakla birlikte çoğu zaman birbirinden kopuk görünmektedir (askerlerin hikâyeleri ve bilgisayar destekli modelleme gibi). Ampirik yöntemlerin teknik ve standartları, alanın birbirine bağlanmasının bir yoludur. Ancak bu bağ örtüktür. Umudumuz, bu el kitabının bu bağlantıları açık hâle getirmesi ve araştırma alanını verimli yollarla birleştirmesidir. Askerî konularda çalışan akademisyenlerin çoğu kendi disiplinlerinde eğitim aldıklarından ve silahlı kuvvetleri incelemenin metodolojik çeşitliliği ve benzersiz zorluklarını yakalayan bir kaynağa sahip olmadıklarından, bu el kitabı söz konusu boşluğu doldurmayı hedeflemektedir.

Bu hedef doğrultusunda, el kitabı kapsamlı ve dinamik bir genel bakış sunmayı amaçlamaktadır. Dinamik ve kapsamlı niteliği, ordunun ampirik araştırmalarında uygulanan metodolojilerin genişlemesi ve çeşitlendirilmesiyle temsil edilmektedir. Bu nedenle, nicel teknikler yeni bilgisayar teknolojileri ve yazılımlarla desteklenmiştir. Aynı zamanda nitel yöntemler daha sofistike hâle gelmiş ve belirli türdeki araştırma sorularına en uygun teknikler olarak kabul görmüştür. Yeni teknolojik olanaklar, en azından bir dereceye kadar, çeşitli araştırma akımlarını bir araya getirecektir. Amacımız, bu eğilimleri vurgulamaktır.

Bu el kitabı, ampirik askerî çalışmaların günümüzdeki zenginliğini ve yıllar boyunca askerî çalışmalarda uygulanan çeşitli metodolojik yaklaşımları ve

teknikleri göstermemizi sağlıyor. Aslında, mevcut yöntemlere ve bunların askerî alanda nasıl kullanıldığına dair genel bir bakış sunmak olan iki hedefi birleştirmeyi amaçlıyoruz. Kitap, lisansüstü düzeydeki askerî akademik eğitimi desteklemek için tasarlanmıştır. Elbette, belirli bir tekniğin derinlemesine incelemesinin yerini almaz.

Routledge’a, özellikle de Andrew Humphrys ve Annabelle Harris’e, bize bu el kitabını yayımlama fırsatını sağladıkları ve tüm proje boyunca gösterdikleri yardımlar için minnettarız. Ayrıca Routledge’daki redaktörümüzün bitmek tükenmek bilmeyen desteğinden çok memnun kaldığımızı da belirtmek isteriz.

Elbette, bu projede bizimle birlikte çalışmaya gönüllü olan ve bir ya da bazen daha fazla bölüm yazarak yeteneklerini ve enerjilerini ortaya koyan dünyanın dört bir yanındaki meslektaşlarımıza ve dostlarımıza da teşekkür ediyoruz. Proje üzerinde çalışırken hepimizin çok şey öğrendiğini ve bunun da süreç boyunca başlı başına bir keyif olduğuna inanıyoruz. Bu hepimizin eseri ve umarız pek çok kişi için faydalı olur.

Joseph Soeters, Patricia M. Shields, Sebastiaan Rietjens

TÜRKÇE BASKIYA ÖNSÖZ

Bu Türkçe baskıyı memnuniyetle karşılamak için pek çok neden var. İngilizce orijinal baskısı, dünyanın dört bir yanındaki derslerde okutularak oldukça başarılı olmuştur. Günümüzde askerî meseleler eskiye göre daha da önemli bir rol oynamaya başladığından, hâliyle kitabın da önemi artmıştır.

Ordu, toplumda önemli bir kurumdur ve nüfusun büyük bir bölümünü ilgilendirir. Türkiye’de de durum, dünyanın diğer birçok yerinden farklı değildir. Askerler, zamanlarının önemli bir bölümünü orduda geçirmek zorundadır ve bazen uzun süre unutamayacakları olağanüstü deneyimler yaşarlar. Ordu genellikle çok şey ister. Bunun dışında, askerî harekâtlar çoğunlukla operasyon bölgelerinde yaşayan insanlar üzerinde kalıcı etkiler bırakır. Ne yazık ki bu tür olaylar günümüzde artıyor gibi görünüyor. Bu nedenle orduyu, eylemlerini ve etkilerini incelemek, eskisinden daha önemli hâle gelmiştir.

Elbette, araştırma yöntemleri genel olarak sosyal ve yönetim bilimleri araştırma metodolojilerini ele alan kitaplar kullanılarak öğrenilebilir. Ancak bu el kitabı, askerî araştırmalar konusunda ekstra bir şey sunmaktadır. Örneğin, askerî kurumlara erişim sağlamanın inceliklerini, askerî “müşteri” ile çalışmanın karmaşıklığını (bu bir general, kıdemsiz komutan veya er olabilir), askerî bağlamda araştırma yapmanın etiğini ve askerî konular hakkında yayın yapmayı incelemektedir. Tüm bu konular, askerî bağlamda özel bir yaklaşım gerektirir.

Diğer bölümler, araştırma yöntemleriyle ilgili genel ders kitaplarında da yer alan konularla ilgili olduğundan, ortak paydası muhtemelen daha fazladır. Örneğin, uzun süreli araştırmalar, mülakatlar ve deneylerle ilgili incelemeler genel ders kitaplarında da bulunabilir. Ancak bu el kitabındaki örnekler ve uygulamalar, orduyla ilgili önceki saygın araştırmalara dayandığından, kitabı okumaya başlamak üzere olanlar için yeni askerî araştırma fikirleri ve motivasyon kazanmak açısından öğretici ve yararlıdır.

El kitabı, ordu ve (uluslararası) askerî ilişkiler alanında çalışmaya başlayacaklar için bir ilham kaynağı olmayı amaçlamaktadır. Kitabın, silahlı kuvvetler ve faaliyetleri alanında çalışan öğrenci ve araştırmacılar için gerçek bir hazine olmasını diliyoruz.

El kitabının, diğer ülkelerde olduğu gibi Türk akademik ve askerî camiasında da hak ettiği yeri bulmasını temenni ederiz.

Joseph Soeters, Patricia M. Shields, Sebastiaan Rietjens

12 Ağustos 2025

TAKDİM

Yaklaşık on yıl önce akademisyenlerin bulunduğu bir sohbet ortamında askerî sosyolojinin adını duyan doçent unvanına sahip bir emekli asker, “yerleşik disiplinlerin başına ‘askerî’ kelimesini getirerek yeni şeyler uydurmayı akademi hoş karşılamaz” mealinde bir yorum yapmıştı. Bu görüş, askerî temaları içeren disiplinlerarası yaklaşımların meşruiyetine ilişkin daha geniş bir şüpheyi yansıtıyordu. Ancak yıllar içinde bu durum önemli ölçüde değişti. Günümüzde, askerî bağlam ve ilgili alt disiplinlerde yapılan araştırmalara yönelik artan bir farkındalık ve takdir var. Askerî sosyoloji, savaş çalışmaları, askerî tarih, askerî psikoloji gibi alanlarda araştırma yapmak isteyen genç ve kıdemli akademisyenlerin ilgisi memnuniyet vericidir. Bu alanlarda yayımlanan birçok çalışma, titiz bir bilimsel metodoloji sergiliyor ve yüksek akademik standartları koruyor. Hâliyle bu tür yayınların, akademiye olduğu kadar orduya ve ülkenin savunma politikalarına da faydalı olduğunu söylemek abartılı olmayacaktır.

Bununla birlikte ortam, güvenilir askerî bilgilerin yayılmasına tamamen elverişli değildir. Önemli bir endişe kaynağı, asıl amacı, görsel içerikler veya sosyal medya katılımı yoluyla yankı uyandırmak olan sözde “uzmanlar” ın varlığıdır. Bu eğilim, “askerî” olanla ilgili sağlıklı bilginin üretimi ve yayılmasını zorlaştırmaktadır. Peki çözüm nedir? Başta üniversiteler ve araştırma kurumlarında çalışanlar olmak üzere askerî konularla ilgilenenlerin bu tür meseleleri akademik bir disiplin içerisinde uygun teorik çerçeve ve araştırma yöntemiyle çalışmasını sağlamak gerekiyor. İşte bu kitap bu tür bir anlayışın sonucunda Türkçeye çevrildi. Aslında çok daha uzun süre önce okuyucuyla buluşması arzu edilirdi. Ancak yayınevlerinin –en azından bir kısmının– askerî meselelerin hamaset boyutuyla daha fazla ilgili olması bu el kitabı gibi akademik yayınların ikinci plana atılmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla Ketebe Yayınları’na

ve İsmail Coşkun Hocamıza bu projenin hayata geçirilmesinde verdikleri destek için teşekkür ediyoruz.

Kitabın ele aldığı araştırma yöntemlerinin sosyal disiplin yöntemlerinden tek farkı, askerî ortamda araştırmanın nasıl yapılacağına ilişkin detayları içermesidir. Üstelik bu yapılırken her bölümün başında daha önce ilgili yöntem kullanılarak yapılmış bir çalışmaya yer verilmekte, böylece teorideki bilginin pratikteki yansıması da gösterilmektedir. Dolayısıyla bu kitabın askerî konularda çalışanlara olduğu kadar sosyal disiplinlerde çalışan araştırmacıların geneline de hitap ettiğini söyleyebiliriz.

Kitabın çevirisi askerî sosyoloji alanında çalışan küçük bir akademisyen grubu tarafından yapılmıştır. 1-7. bölümler Barış Ateş, 8-13. bölümler Adem Başpınar ve Enis Duman, 14-18. bölümler Cemil Sağlam, 19-23. bölümler Esra Ecem Şahin ve 24-27. bölümler Mustafa Yücehan Akal tarafından Türkçeye kazandırılmıştır. Türkçe literatürde az bilinen bazı hususlara dipnotlarda “(ç.n.)” ibaresiyle ilave açıklamalar getirilmiştir. Kitap, araştırma yöntemleri kadar yeni araştırma fikirleri de vermektedir. Eserin, ordunun ve “askerî” olanın anlaşılmasına katkı sağlamasını ümit ediyoruz.

Çeviri Ekibi